

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਿਪੋਰਟਯੋਗ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2837/2011
(CIVIL APPEAL NO(s)2837 of 2011)

ਰਵੀ ਸੇਤੀਆ

.....ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਮਦਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ

.....ਉਤਰਵਾਦੀ(ਆਂ)

ਨਿਰਣਾਂ

ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੱਜ (NAVIN SINHA, J.)

ਮੁਦਈ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮੁਦਾਲਮ ਦੀ ਸੈਕੰਡ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੰਜੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ (Impugned Order) ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਾਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਡਿਕਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

2. ਮੁਦਈ ਨੇ ਇੱਕ ਦਾਵਾ ਮੁਖਤਿਸ ਖਾਸ ਬਰਾਏ ਕਰਨੇ ਮੁਆਇਦਾ ਬੈ ਮਿਤੀ 10/11/1989 ਨਿਸਬਤ 2/3 ਹਿੱਸਾ ਅਰਾਜੀ ਜੋ ਕਿ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 3 ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦਸਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 50,000/- ਰੁਪਏ ਬਤੌਰ ਬਿਆਨਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ 3,10,490/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਦਲ ਰਾਸ਼ੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵੇਲੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਰਜਿਸਟਰੀ ਬੈ 30/4/1990 ਜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਾਵਾ ਡਿਕਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ 30/04/1990 ਨੂੰ, ਮੁਦਈ ਬੈ ਕਾਗਜ਼ਾਤਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਰਜਿਸਟਰੀ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ

ਰਜਿਸਟਰੀਆ ਮਿਤੀ 16/01/1991 ਰਾਹੀਂ ਜਮੀਨ ਮੁਦਾਲਮ ਨੰਬਰ 4 ਤੋਂ 7 ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਮੁਦਾਲਮ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਦਾਲਮ ਨੰਬਰ 4 ਤੋਂ 7 ਉਚਿਤ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਹੈ।

3. ਸ੍ਰੀ ਅਮਿਤ ਅਨੰਦ ਤਿਵਾਰੀ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੈਕੰਡ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਕਸਾਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਤੇ ਇੱਛੁਕ ਸੀ। ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2, 30/04/1990 ਨੂੰ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਥਿਤ ਨੋਟਿਸ ਮਿਤੀ 28/05/1990 ਅਤੇ 12/06/1990 ਨੂੰ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੀ 25/06/1990 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਬੈਂਕ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜਰੂਰਤ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਮੁਦਾਲਮ ਨੰਬਰ 4 ਤੋਂ 7 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ “ਸ਼ਾਮ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ” (Sham transaction) ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਬਕਾਇਆ ਬਦਲ ਰਾਸ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਹਿੰਦੀ ਬਦਲ ਰਾਸ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ ਤੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਮੰਜੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ, ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਨੂੰ 1,00,000/- ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਦਾਵੇ ਵਿੱਚ ਮੰਗੇ ਗਏ ਹਰਜਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ।

4. ਸ੍ਰੀ ਰੰਜਨ ਥੋਮਸ, ਮੁਦਾਲਮ-ਉਤਰਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਸੀ। ਮੁਦਾਲਮਾ ਨੂੰ 30/04/1990 ਨੂੰ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੋਟਿਸ ਮਿਤੀ 28/05/1990 ਅਤੇ 12/06/1990, ਮੁਦਾਲਮ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੁਆਰਾ ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਤੇ ਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 01/06/1994 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਬਦਲ ਰਾਸ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ, ਮੁਦਈ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਲਈ ਅਸਮਰਥਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੈਕੰਡ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਇਕਸਾਰ ਨਤੀਜਿਆਂ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸਨ, ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ।

5. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਤਹਿਤ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਮੁਦਾਲਮ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਕੋਲ 61 ਕਨਾਲ 17 ਮਰਲੇ ਜਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਸੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਗੁਮਜਲ, ਤਹਿਸੀਲ ਅਬੋਹਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਿਰੋਜਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 3 ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬੈ ਮਿਤੀ 10/11/1989 ਤੇ ਦਸਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੁਦਈ ਨੇ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ 2/3 ਹਿੱਸੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਦਾਵਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਜਿਸਟਰੀ ਬੈ 30/04/1990 ਜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਹਨਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੋਂ ਲਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ 30/04/1990 ਨੂੰ ਉਸ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਮੁਦਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਇੱਛਾ ਸੰਬੰਧੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਬਦਲ ਰਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਸਮਰਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ 25/06/1990 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਗੈਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।
6. ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੁਆਰਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨੋਟਿਸ ਮਿਤੀ 28/05/1990 ਅਤੇ 12/06/1990 ਅਨੁਸਾਰ, 25/06/1990 ਤੱਕ ਬੈ ਨਾਮਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮੁਦਈ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੰਚਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਪਹੁੰਚ ਰਸੀਦ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਘਰ ਪਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ, ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਪਿਠਅੰਕਣ ਗਲਤ ਸੀ ਤਾਂ, ਉਸਨੇ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਬੂਤ ਇੱਕਠੇ ਕਰਨੇ ਸੀ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦੀ ਦਾਵੇ ਉਪਰ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ 30/04/1990 ਨੂੰ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

7. ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਰਿਲੀਫ ਐਕਟ, 1963 (ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ “ਐਕਟ”) ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਥੇ ਕੁੱਝ ਅਧਾਰ ਹਨ ਜੋ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਆਫ ਕਾਨਟ੍ਰੈਕਟ ਤਹਿਤ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ, ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“16. ਰਾਹਤ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਰੋਕ:- ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਆਫ ਕਾਨਟ੍ਰੈਕਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ-

(ਏ)-(ਬੀ)

(ਸੀ) ਜੋ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਾਨਟ੍ਰੈਕਟ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਉਣ ਯੋਗ ਸੀ, ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇਛੁਕ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਮੁਦਾਲਾ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।”

8. ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ 01/06/1994 ਨੂੰ ਦਾਵਾ ਡਿਕਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਬਦਲ ਰਾਸ਼ੀ 01/06/1994 ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਯਾਨੀ ਕਿ 31/07/1994 ਤੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 02/08/1994 ਨੂੰ, ਮੁਦਈ ਨੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁਦਾਲਮ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ ਤੋਂ ਪਈ ਰਹੇਗੀ। 02/08/1994 ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਦਾਲਮਾ ਦਾ ਐਕਸ ਪਾਰਟੀ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਤਕਨੀਕੀ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।

9. ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਹਲਾਤਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਦੀ ਮੰਜੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੀ ਬਦਲ ਰਾਸ਼ੀ ਅਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਅਧਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਕਿ ਪੈਸਾ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ ਤੋਂ ਪਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਤ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਅਸਮਰਥਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਵਿਚ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ, ਮਿਲੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।

10. ਧਾਰਾ 16(1)(c) ਅਧੀਨ ਸਪੈਸਫਿਕ ਪਰਫੋਰਮੈਂਸ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਇੱਕ ਸਵੈਵਿਵੇਕੀ ਅਤੇ ਓਚਿੱਤ ਰਾਹਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 16(1)(ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਿ ਰਕਮ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ਼ ਦੇ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪਈ ਰਹੇਗੀ, ਇਹ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਤੱਤਪਰਤਾ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣਾ, ਮੁਦਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਦਰਖਾਸਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੌਰਾਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਅਪਿਲੇਟ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ, ਮਜਬੂਤ, ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਧਾਰਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਚਾਲ ਚਲਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਦਈ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

11. ਵੀ.ਐੱਸ.ਪਲਾਨੀਚਮੀ ਚੋਟੀਅਰ ਫਰਮ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਅਲਾਗਪਾਂ, (1999) 4 SCC 702, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ:-

“17. ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਗਭਗ 19 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, 16-2-1980 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਅੱਗੇ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਬਦਲ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ

ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਵਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਰੀਦਾਰ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਨਿਭਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੀ ਇਹ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਦਾਵਾ ਮੁਖਤੀਸ ਖਾਸ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕਾਫੀ ਸਖਤ ਹਨ। ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹਲਾਤ ਦੇਖਣੇ ਪੈਣਗੇ ਸਮੇਤ ਇਸ ਦੇ ਕਿ, ਕੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਕੋਨਟਰੈਕਟ ਅਧੀਨ ਖਰੀਦਦਾਰ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉੱਤਰਵਾਦੀ ਡਿਕਰੀ ਹੋਲਡਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨਿਰਣਤ ਰਿਣੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।.....ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਤਰਵਾਦੀ ਡਿਕਰੀ ਹੋਲਡਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਦਲ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਵਾਦੀ ਡਿਕਰੀ ਹੋਲਡਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਵੈਵਿਵੇਕੀ ਨਾਂ ਵਰਤੀ ਜਾਏ ਅਤੇ ਡਿਕਰੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।”

12. ਸਾਡੇ ਸੁਝਾਅ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੀ ਮੁਦਈ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਮਨਕੱਟੀ ਬਨਾਮ ਅਵਾਰਾ, (1994)2 ਐਸ ਸੀ ਸੀ. 642, ਵਿੱਚ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਉਭਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ, ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

13. ਉਮਾਬਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨੀਲਕੰਥ ਪੌਂਦੀਬਾ ਚਵਾਨ(ਮੁਤਕ), ਐਲ ਆਰਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2005) 6 ਐਸ ਸੀ ਸੀ, 243 ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

“30. ਇਹ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਚਾਲ-ਚਲਣ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ, ਕੀ ਮੁਦਈ-ਮੁਦਾਲਾ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕੋਨਟਰੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਹਨ, ਪੂਰੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਹਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਰਿਲੀਫ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਦਾਵੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਬਿਆਨ (Examination-in-Chief) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲਏ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਮੁਦਾਲਾ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

14. ਆਮ ਮਨੁੱਖੀ ਸੂਝ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਾਲੀ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਚੇਗਾ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ, ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਦਾਲਾ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 16.01.1991 ਨੂੰ ਮੁਦਾਲਮ ਨੰ 4 ਤੋਂ 7 ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਵੇਚੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੋਨਟਰੈਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਸੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

15. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੁੜ ਤਰਫਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖੋਜਾਂ ਗਲਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲਬਾਗੜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਦ ਚੰਦਰ, 1988 ਸੁਪ, ਐਸ ਸੀ ਸੀ 710, ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“ 5.....ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਸਮੇਤ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਖੋਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੇਕਰ ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਤੱਥ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤ, ਜੋ ਵਿਵਾਦਤ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਜੋ ਕਿ ਵੱਡੇ ਸਤਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ”

16. ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਦਈ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤੱਤਪਰਤਾ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੈਰਿਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ਼ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੇ 7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਦਰ ਤੇ ਵਿਆਜ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

17. ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ,

.....ਜੱਜ
(ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ)
(NAVIN SINHA)

.....ਜੱਜ
(ਇੰਦਰਾ ਬੈਨਰਜੀ)
(INDIRA BANERJEE)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਅਕਤੂਬਰ 04, 2019

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Translated by Ms. Sangeeta, Translator from beginning to Point no.9 and Ms. Kusum, Translator from Point no. 10 till end. Typed by Sh. Ajay Abbot, Sr. Assistant.